

ТЕМА 14 Методи державної фінансової підтримки санації підприємств

1. Державна підтримка санації суб'єктів господарювання.
2. Державні органи уповноважені в питаннях попередження банкрутства підприємств.
3. Форми та методи державної фінансової підтримки санації підприємств.

1. Державна підтримка санації суб'єктів господарювання

Якщо мобілізованих фінансових ресурсів із децентралізованих джерел не вистачило для успішного проведення санації чи реструктуризації підприємства, то в певних випадках може бути прийняте рішення про надання суб'єктам господарювання державної фінансової чи іншої підтримки. Згідно із українським законодавством у разі збиткової діяльності суб'єктів господарювання держава, якщо вона визнає їх продукцію суспільно необхідною, може надавати їм дотації чи інші пільги. Беручи участь у санації підприємств, держава, як правило, прагне протидіяти спаду виробництва та зростанню безробіття.

Державна підтримка може здійснюватися як за рахунок коштів державного бюджету, так і за рахунок місцевих бюджетів. При цьому відповідні державні органи мають укласти з кредиторами договір поруки за зобов'язаннями боржника або погасити дані зобов'язання за рахунок надання кредитної підтримки чи фінансових ресурсів на безповоротній основі.

До основних критеріїв відбору підприємств для надання їм цільової державної підтримки слід віднести такі:

- потенційна прибутковість;
- високий рівень менеджменту на підприємстві;
- спрямованість на використання нових, ефективних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- можливість експорту (приросту експорту) конкурентоспроможної продукції;
- заміна імпортової продукції, сировини, матеріалів вітчизняними;
- вирішення проблеми енергозабезпечення, енергозбереження (ресурсозбереження);
- збереження науково-технічного потенціалу (досліджень і розробок, що мають пріоритетне значення для країни);
- наявність ринків збуту продукції у країні та за кордоном.

2. Державні органи уповноважені в питаннях попередження банкрутства підприємств

Функцію державного органу з питань банкрутства виконує Міністерство юстиції.

Державний орган з питань банкрутства:

- сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, у тому числі процедур банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків;
- організовує систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

- установлює вимоги для отримання свідоцтва на право здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);
- формує Єдиний реєстр арбітражних керуючих (розпорядників майном, керуючих санацією, ліквідаторів) України;
- здійснює ведення Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, встановлює форму подання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) інформації, необхідної для ведення зазначеної бази даних;
- установлює порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства і організує проведення такого аналізу при порушенні проваджень у справах про банкрутство державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків;
- установлює типові форми плану санації і мирової угоди, перелік майна, яке включається до ліквідаційної маси у справах про банкрутство;
- готує на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновки про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;
- готує та затверджує типові документи щодо проведення процедур банкрутства, методичні рекомендації;
- здійснює інші передбачені законодавством повноваження.

Для забезпечення виконання повноважень державний орган з питань банкрутства може залучати відповідні організації та спеціалістів у порядку і на умовах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

3. Форми та методи державної фінансової підтримки санації підприємств

Особливості державної фінансової підтримки санації підприємств подано на рисунку 1.

Централізована санаційна підтримка може проводитися: а) шляхом прямого бюджетного фінансування; б) непрямыми формами державного впливу.

Пряме державне фінансування санації підприємства передбачає безпосереднє надання коштів суб'єктам господарювання із централізованих фондів фінансових ресурсів. Пряме бюджетне фінансування санації підприємств може здійснюватися на поворотній (бюджетні позички) і безповортній (субсидії, дотації, повний або частковий викуп державою акцій підприємств, що перебувають на межі банкрутства) основі.

Фінансова підтримка на безповортній основі надається в таких випадках:

- якщо збитки, завдані підприємству стихійним лихом, перевищують суми відшкодувань, передбачених законодавством про обов'язкове страхування;
- для відшкодування збитків конкретним підприємствам у разі, коли чинним законодавством встановлено умови господарювання, за яких не забезпечується покриття витрат на виробництво товарів (послуг), що може призвести до банкрутства;
- для фінансування витрат на відновлення платоспроможності окремих підприємств, діяльність яких пов'язана з особливо важливими суспільними інтересами.

Однак переважна більшість дослідників фінансування санації дотримуються думки, що державне фінансування санації підприємств на безповортній основі не тільки

стимулює бюджетний дефіцит, а й спричиняє негативні побічні ефекти на макро- та мікрорівнях.

Рис. 1. Фінансова участь держави в санації підприємств

Одним із методів державної фінансової допомоги підприємствам є санаційна підтримка у формі повного або часткового викупу державою акцій підприємств, що перебувають у фінансовій кризі. Виступаючи у ролі санатора, держава повинна керуватися, перш за все, народногосподарською ефективністю та доцільністю, протидіяти спаду виробництва та зростанню безробіття. Головною метою державних інвестицій є сприяння відновлюванню ліквідності та забезпечення діяльності підприємств. Значну частину державного сектора у Німеччині, США, Швеції та інших країнах сформовано саме за рахунок колишніх приватних підприємств, що опинилися на межі банкрутства.

Форми непрямой державної підтримки підприємств:

- підтримка фіскального характеру;
- дозвіл на порушення антимонопольного законодавства;
- державні протекціоністські заходи, спрямовані на захист вітчизняного

товаровиробника;

- розміщення державних замовлень на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі;

- обмеження щодо виходу на ринок;

- надання державних гарантій та поручительства.

Залежно від напрямку економічної доктрини держави можливе використання того чи іншого виду санаційної підтримки підприємств фіскального характеру. Ця підтримка вже набирати таких форм:

- надання податкових пільг та податкове кредитування;

- реструктуризація заборгованості перед бюджетом та державними цільовими фондами;

- списання заборгованості перед державою;

- надання цільових податкових пільг підприємствам, які потребують санації;

- фіскальні поступки головним кредиторам підприємств, які потребують санації, з метою активізації участі кредиторів у санаційних процесах.